

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Iva Rohlíčková; Jiří Rohlíček

Čtyřicet let Rozhledů matematicko-fyzikálních

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 7 (1962), No. 4, 237--242

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138588>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1962

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY, JUBILEA, HISTORIE

ČTYŘICET LET ROZHLEDŮ MATEMATICKO-FYZIKÁLNÍCH

(Příspěvek k stému výročí JČMF)

Jednota čs. matematiků a fyziků oslavuje v roce 1962 sto let svého trvání. Zhruba na touž dobu připadá však i jiné zaokrouhlené výročí, které velmi úzce souvisí s činností naší Jednoty.

V letošním školním roce dostávají se čtenářům do ruky čísla čtyřicátého ročníku *Rozhledů matematicko-fyzikálních*. Toto jubileum stojí za povšimnutí a je příležitostí k tomu, abychom se zadívali zpět k počátkům tohoto časopisu.

Chceme si všimnout vývoje *Rozhledů* a jejich charakteru a náplně v jednotlivých obdobích. Článek nemá být vyčerpávající studií; jeho úkolem je spíše poukázat na některé zajímavosti a případně podnítit čtenáře k tomu, aby sami sáhli po starších ročnících *Rozhledů*, v nichž i dnes lze najít mnoho užitečného.

Poznamenejme ještě, že v tomto příspěvku se chceme zabývat převážně jen matematickou částí *Rozhledů*. I tak je téma dost rozsáhlé, a proto jistě bude užitečnější, všimne-li si fyzikální stránky časopisu jiný autor v podobném článku.

Vlastní počátky *Rozhledů* musíme hledat v *Časopise pro pěstování matematiky a fyziky*, vydávaném Jednotou od r. 1872. Na slavnosti Jednoty dne 17. III. 1872 předložil její tehdejší starosta dr. M. NEUMANN první číslo *Časopisu*. Úkolem nového časopisu bylo tehdy uveřejňovat vědecké práce z matematiky, fyziky, astronomie a deskriptivní geometrie a zároveň popularizovat tyto vědní obory mezi středoškolskými studenty. Postupem let pronikala témata středoškolského charakteru do *Časopisu* stále více, takže dokonce docházelo ke sporům o jeho náplň. Vyskytovaly se i návrhy, aby se *Časopis* věnoval výhradně činnosti popularizační. Takové řešení ovšem nebylo přijatelné, a tak se ukázal velmi vhodným návrh prof. V. ŘEHOŘOVSKÉHO, aby k *Časopisu* byla připojena samostatná „*Příloha pro studující škol středních*“. To se také stalo a od r. 1893 začala *Příloha* vycházet. Počínajíc 36. ročníkem *Časopisu* má již *Příloha* i oddělenou redakci.

V *Příloze* se vyskytovaly odborné články prohlubující středoškolskou látku, články metodické, životopisy významných přírodovědců, recenze a zprávy o nových publikacích, ukázky maturitních témat; z *Časopisu*, v němž od jeho založení vycházely, byly sem přeneseny úlohy pro středoškolské studenty.

V r. 1921 uvažoval výbor Jednoty o další reformě *Časopisu*. Na návrh komise pověřené zkoumáním této otázky rozhodl vydávat — počínaje 51. ročníkem *Časopisu* — dva časopisy zcela samostatné: jeden rázu vědeckého (*Časopis pro pěstování matematiky a fyziky*), který by přinášel původní práce z matematiky a fyziky, informační články, recenze a vědecké zprávy, druhý rázu středoškolského (*Rozhledy matematicko-přírodovědecké*), který by uveřejňoval články matematické a fyzikální přiměřené úrovni střední školy a všiml si praktických a technických aplikací. Do *Rozhledů* byly samozřejmě přesunuty také úlohy pro studenty, na jejichž řešení byly vypisovány knižní ceny.

Podle tohoto rozhodnutí vyšel tedy 1. ročník *Rozhledů* ve škol. roce 1921/22. V něm i v ročnících následujících tvořily převážnou část obsahu odborné články budující na znalostech středoškolské látky; kromě nich byla v časopise ještě rubrika *Přehled*, která obsahovala různé zajímavosti, recenze, životopisy apod. K zadaným úlohám byla uveřejňována jejich řešení zasláná studenty. Během doby se pak v *Rozhledech* vyvinuly a ustálily jednotlivé rubriky, s kterými se čtenář setkává až do 30. ročníku *Rozhledů*: *Mozaika* obsahovala hlavně informativní články, životopisy význam-

ných přírodovědců, nekrology nebo připomínky životních jubileí, v rubrice *Několik řádek pro zábavu* nacházíme převážně témata, která patří do „rekreační matematiky“; *Koutek pro mladé fyziky a počítače* přinášel drobnější problémy snadno řešitelné. Recenze tvořily samostatnou rubriku. Fyzice byla ještě věnována rubrika *Malý kurs fyziky v pokusech a úlohách*. Závažnou rubriku, které si později všimneme podrobněji, tvořily úlohy o ceny a jejich řešení.

Prvních devět ročníků *Rozhledů* redigoval VL. RYŠAVÝ, desátý a jedenáctý ročník J. SCHUSTER, dvanáctý až dvacátý ročník FR. VYČICHLO a AL. WANGLER, ročník 21. VYČICHLO, WANGLER, PÍRKO, v ročnících 22. až 25. byla redakce rozšířena o AL. URBANA a ročníky 26. — 30. redigoval E. KAŠPAR, ZD. PÍRKO a AL. URBAN.

Ve všech obdobích měly *Rozhledy* sloužit převážně středoškolským studentům k povzbuzení jejich zájmu o přírodní vědy a k rozšíření a prohloubení jejich znalostí. Přitom však odborná úroveň *Rozhledů* (lépe řečeno jejich náročnost na odborné znalosti čtenářů) jevila v jednotlivých obdobích dost značné výkyvy. Bylo to způsobeno tím, že zejména v prvních ročnících uveřejňovali v *Rozhledech* své drobnější samostatné vědecké práce středoškolské profesoři, nebo později ve válečném období otiskovali *Rozhledy* i závažnější odborné práce, pro něž v té době nebylo jinde umístění.

Třicátýmprvým ročníkem došlo k podstatnější změně v koncepci *Rozhledů*. Vydávání časopisu převzala ČSAV a v nové redakční radě byly zastoupeny obory, jimž se nadále měly *Rozhledy* — jako populárně vědecký časopis — věnovat: matematika, fyzika, chemie a astronomie; hlavním redaktorem byl M. DRÁTOVSKÝ, redaktorem matematické části ZB. DLOUHÝ. Název byl změněn na *Matematicko-přírodovědecké rozhledy*; časopis vycházel šestkrát do roka (v kalendářním roce). Redakce uvádí v prvním čísle 31. ročníku, že zaměření časopisu bude upraveno tak, aby *Rozhledy* byly přístupné širší čtenářské veřejnosti. Hlavním cílem měla být popularizace přírodních věd. V tomto pojetí *Rozhledy* přinášely — kromě hlavních článků — tyto rubriky: *Okénko do vesmíru, Na pomoc fyzikálním kroužkům, Pokusy, které se vám podaří, Příklady a zajímavosti z matematiky, Co vás zajímá, Nové knihy a konečně Redakční sdělení*. Nevyskytovala se rubrika úloh o ceny, neboť převládal názor, že tato poměrně úzká soutěž byla mnohem významněji nahrazena celostátní matematickou olympiádou, jejíž první ročník započal ve škol. r. 1951/52. Vyšly čtyři ročníky takto koncipovaných *Rozhledů*, a je při nejmenším sporné, zda tento pokus o nové pojetí, který s sebou nutně nesl snížení odborné úrovně a roztržičnost témat v časopise, byl šťastný.

Toto období zahrnovalo ročníky 31. — 34. Třicátýpátý ročník vychází po roční přestávce znovu za odborné péče JČMF; v čele patnáctičlenné redakční rady stojí vedoucí redaktor M. MENŠÍK a výkonný redaktor O. SETZER. Z úvodního článku ministra školství FR. KAHUDY se dovídáme, že se *Rozhledy* opět přikloní k původní koncepci. Budou informovat naši studující mládež o neustálém rozvoji znalostí věd matematických, fyzikálních, astronomických a ostatních. Redakční zpráva pak uvádí jednak změnu názvu časopisu (v souladu s jeho novou koncepcí) na *Rozhledy matematicko-fyzikální*, jednak nastiňuje plán další činnosti *Rozhledů*. Hlavním úkolem je probudit a prohloubit zájem studujících škol III. stupně o matematiku a fyziku. Tento zájem může však být vybudován pouze na skutečných znalostech obou disciplín. Proto chtějí *Rozhledy* především doplňovat a prohlubovat teoretické znalosti studentů; neméně pozornosti se má věnovat i výcviku v numerickém počítání, které je nutné při aplikacích matematiky ve fyzice a přírodních vědách. K těmto účelům se znovu objevuje rubrika úloh o ceny. Kromě toho mají *Rozhledy* pomáhat také matematické olympiádě.

V této podobě známe tedy *Rozhledy* nyní. Vychází 10 čísel ročně; přitom 37. ročník (1959) byl ukončen šestým číslem a od 38. ročníku (1959/60) souhlasí vydávání časopisu opět se školním rokem. Kromě úloh o ceny se nyní ustálily rubriky: *Recenze, Matematické zábavy, Matematická olympiáda a Fyzikální olympiáda*.

Takový je tedy stručný přehled vývoje našeho časopisu až do letošního ročníku. Podrobněji si ještě můžeme všimnout citovaných období při přehlížení převládajících témat v článcích, rubrikách a úlohách publikovaných v časopise.

Asi v prvních šesti ročnících převažují témata z deskriptivní geometrie a z geometrie trojúhelníka nebo kružnice. Mezi autory článků se nejčastěji objevují jména Jos. KLÍMY, Jos. KOUNOVSKÉHO, Karla KOUTSKÉHO, Jos. KAUCKÉHO, Vl. RYŠAVÉHO a Boh. MATASE. Některé z článků jsou značně náročné.

V dalších ročnících postupně geometrická převaha je nahrazena rovnoměrnějším zastoupením jednotlivých matematických disciplín, i když také v některých pozdějších ročnících (např. v 11. roč.) se opět uplatňuje převaha geometrie a deskriptivní geometrie. K autorům již jmenovaným přibývají postupně další a další jména. Z nejčastěji zastoupených jmenujme aspoň tyto přispěvatele: Fr. BALADA, A. BEZLOJA, V. BOUBAL, J. BREJCHA, Zb. DLOUHÝ, Fr. DUŠEK, Jos. FAJTL, J. GLIVICKÝ, Fr. GRANÁT, M. HAAS, K. HAVLÍČEK, V. HAVLÍK, J. HOLUBÁŘ, St. HORÁK, St. HORÁK ml., K. HRUŠA, V. HRUŠKA, V. CHARFREITAG, Z. CHLÁDEK, J. CHUDÝ, V. JEŘÁBEK, M. KATĚTOV, B. KAUFMANN, J. KLÍR, Vl. KNICHAL, J. KOTYK, O. KOWALSKI, E. KRAEMER, J. KROUPA, Vl. KUČERA, Jos. LANGR, V. LÁSKA, K. LERL, J. MAREK, J. MAŘÍK, F. NACHTIKAL, Zd. PÍRKO, V. PLESKOT, J. ROHÁČEK, V. SANTHOLZER, J. SEDLÁČEK, O. SETZER, J. SCHUSTER, Š. SCHWARZ, V. SKALICKÝ, M. SOUKUP, V. SUKDOL, J. ŠRŮTEK, J. ŠTĚPÁNEK, St. TEPLÝ, Al. URBAN, O. VEJVODA, Q. VETTER, K. VICOVSKÝ, V. VODIČKA, Aug. VONDRÁČEK, J. VYŠÍN, O. ZICH.

Bylo by velmi těžké podrobně rozebrat tematiku uveřejňovaných článků, uvedeme proto jenom na ukázkou několik zajímavostí.

Čtenáře z éry družic a kosmonautů jistě zaujme článek Viléma SANTHOLZERA z 5. ročníku *Rozhledů* (1925/26) s velmi moderním názvem „Problém mezihvězdné dopravy“. Pod tímto titulem by nemusel být článek příliš odlišný od běžných nevědeckých fantazií, s kterými se setkáváme v každé době. Avšak v citovaném příspěvku najde čtenář střízlivou studii referující o výsledcích práce německého profesora Herrmanna OBERTHA, který již před 38 lety píše o umělých družicích Země, o vícestupňových raketách a o družicích paliv přicházejících v úvahu, o umělé družici jako přestupní stanici k cestám na vzdálenější cíle vesmíru atd. V článku jsou také podrobeny kritice známé Vernovy fantazie s touto tematikou.

Všimneme si ještě některých článků, jež jsou zásadnějšího charakteru, a to na rozdíl od příspěvků týkajících se izolovaných problémů. Jsou to články o řešení lineárních kongruencí a soustav lineárních kongruencí, o binomických kongruencích, o základech aritmetiky, o řešení binomické rovnice, o grafickém řešení rovnic, o řešení nerovností, o reciprokových rovnicích; je tu řada článků o numerickém a zkráceném počítání, o řešení rovnice $x^4 + y^4 = z^4 + u^4$ a rovnice $x^3 + y^3 + z^3 = u^3$ celými čísly, o aritmetických řadách, o základech integrálního počtu, o cyklografii, o analytické geometrii v rovině a v prostoru, o geometrii na kouli, o kruhové inverzi, o mocnosti bodu ke kružnici, o klenci, o přímce a kružnici Eulerově, o pojmu nekonečna, o pracovních metodách matematiky, o názoru v matematice a jejích aplikacích apod.

Zvláště v dřívějších ročnících se často vyskytovaly články specializované, např. „O jisté větě při parabole a jejím užití při konstrukci této“, „O některých spirálách“, „O jisté větě v trojúhelníku“, „Příspěvek ke konstrukci elipsy“, „O jedné vlastnosti společných tečen paraboly a kružnice“ aj. Uvedený výčet nelze považovat za úplný; jde skutečně jen o ukázkou.

Ve všech ročnících *Rozhledů* byly uveřejňovány podrobné a zajímavé životopisy vynikajících přírodovědců. Stručné životopisy našli čtenáři také v rubrice *Mozaika*. Výchovný význam *Rozhledů*, které takto prováděly své převážně mladé odběratele galerií našich i cizích vědců, je jistě nesporný. Z pisatelů těchto životopisů jmenujme aspoň Jos. KOTYKA, s jehož jménem se v člancích tohoto druhu setkáváme nejčastěji.

Hovoříme-li již o výchovném významu *Rozhledů*, přichází nám ihned na mysl rubrika *Úlohy o ceny*. Jak bylo výše uvedeno, chceme se jí zabývat blíže.

Na začátku článku jsme řekli, že úlohy k řešení byly zadávány již od prvního čísla *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky*. Již jména autorů úloh (WEYR, SOBOTKA) ukazují, o jaké úlohy převážně šlo. V počátečních ročnících byla většina úloh z matematiky, popřípadě z deskriptivní geometrie, a to úlohy konstruktivní nebo důkazové. Jejich počet byl velmi různý. Již od začátku

byla uveřejňována správná řešení studentů a uváděn seznam řešitelů; ceny původně nebyly udělovány vůbec, později autor některé úlohy věnoval sám knižní odměnu jejím nejlepším řešitelům. V pozdějších ročnících se vyskytovaly také úlohy z fyziky.

Všimněme si jen ukázkově počtu úloh z matematiky a celkového počtu úspěšných řešitelů v letech, kdy při *Časopise* vznikla samostatná příloha.

Např. v r. 1895 bylo zadáno 60 úloh a řešitelů bylo 106, v r. 1900 úloh 55 a řešitelů 127, v r. 1904 úloh 40 a řešitelů 101, v r. 1905 úloh 36 a řešitelů 75, v r. 1908 úloh 37 a řešitelů 120, v r. 1914 úloh 30 a řešitelů 72. Ve válečných letech poklesl počet úloh z matematiky až na pouhých 20, počet řešitelů se pohyboval kolem padesáti. V letech 1919–1921 se ustálil počet úloh takto: 15 úloh z matematiky, 5 úloh z fyziky a 3 z deskriptivní geometrie. Počet řešitelů dosáhl po počátečním poklesu opět čísla 50. Přitom velmi záhy po založení samostatné přílohy přikročila redakce k pevnému vypsání knižních cen z nákladů Jednoty. První cenu získal každý student, který správně vyřešil všechny příklady; dále bylo vždy uděleno 10 druhých a 20 třetích cen, které se přisuzovaly podle počtu a kvality zaslanych řešení. Tak např. v r. 1900 a 1904 bylo uděleno 10 prvních cen. V pozdějších letech došlo k jistému omezení cen, takže např. v r. 1919 byly uděleny 4 první ceny, 2 druhé a 2 třetí ceny, v r. 1921 pět prvních cen a 8 cen druhých.

V samostatně vydávaných *Rozhledech* se již od druhého ročníku (tj. 1922/23) ustálil počet zadávaných úloh takto: 20 úloh z matematiky, 10 úloh z fyziky a 5 úloh z deskriptivní geometrie. Podle posouzení počtu a kvality řešených úloh byly opět udělovány knižní ceny z nákladu Jednoty. Počet řešitelů se pohyboval průměrně kolem čtyřiceti, i když některé ročníky (jako např. 11., 13., 24.–26.) měly velmi malý počet řešitelů (15–20). V pozdějších letech byly ještě udělovány řešitelům ceny z fondů a kromě toho zvláštní cena za nejlepší řešení úloh.

Pokud se týká tematiky úloh, je nutno konstatovat, že mnohé z nich podstatně přesahovaly středoškolskou látku. Jenom namátkou uvedme, že v některých úlohách byla nutná znalost věty Menelaovy a Cevovy (např. úloha žádala odvození Cevovy věty pro sférický trojúhelník), v jiné úloze se mluvilo o Lemoinově bodu v trojúhelníku, některé úlohy předpokládaly znalost Eulerovy-Moivroy poučky apod. Naproti tomu ze školské látky čerpaly příklady z analytické geometrie (určování geometrických míst bodů nebo úlohy důkazové), příklady na posloupnosti, rovnice apod. Jako zajímavosti si všimněme, že např. ve 3. ročníku *Rozhledů* byly mezi úlohami také příklady z bakalářských zkoušek v Dijonu, Besançonu, Aix-Marseille a Bordeaux.

Materiál týkající se úloh zpracoval statisticky K. LERL v článku „Účast žactva na řešení úloh z *Rozhledů*“, který vyšel v 65. ročníku *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky* (1935/36). Zabývá se v něm hlavně otázkou stále klesajícího počtu řešitelů a vyslovuje domněnku, že školní osnovy po převratu předpisují podstatně méně látky a že školské požadavky jsou mírnější, takže nyní ani lehčí úlohy žáky nezajímou.

Na tento článek navazuje v dalším ročníku *Časopisu* (1936/37) velmi podrobnou statistikou A. HÝŠKA (článek má název „O matematických úlohách v *Rozhledech*“). Uvádí např., jak malé procento žáků z nižších tříd se účastní řešení, a současně upozorňuje na to, že ve výběru úloh se nepamatuje na příklady, které by pro ně byly dostupné. Všimá si také rozložení řešitelů na různých školách. Většinou se soutěže účastní jen několik ústavů, ale zato z každého je řešitelů několik. Zcela správně připisuje tuto okolnost osobnímu vlivu vyučujícího profesora, který své žáky dovede o soutěž zainteresovat.

Za nejzajímavější však považujeme přehled tematiky úloh z hlediska jejich oblíbenosti u řešitelů. Do oblíbených úloh patří rovnice a soustavy rovnic, řady (tj. posloupnosti), logaritmické a exponenciální rovnice, goniometrické rovnice a identity nebo jednoduché planimetrické konstrukce. Z tohoto výčtu je však ihned vidět, že řešitelé dávají přednost těm úlohám, v nichž jde převážně o numerické počítání (nebo o použití jistého známého způsobu výpočtu) nebo úlohám, v nichž mohou pouze provést konstrukci.

Toto zhodnocení nebylo však aktuální pouze při 14. ročníku *Rozhledů*; nahlédneme-li do ročníků dalších, i poměrně nedávných, znovu a znovu nacházíme připomínky redakce nebo autorů

úlohu, že nestačí pro řešení uvést pouze konstrukci bez důkazu její správnosti nebo řešení rovnic bez ohledu na existenci řešení, že při posloupnostech není tak důležitý numerický výsledek jako případná úvaha o konvergenci apod. Podotkněme hned na tomto místě, že nynější převaha úloh s diskusí, ať už geometrických nebo algebraických, má na studenty v tomto ohledu velmi dobrý vliv.

Vraťme se však k onomu kritickému článku. Mezi málo oblíbenými úlohami uvádí autor příklady na složitější geometrická místa bodů, úlohy z projektivní geometrie, metrické úlohy o kuželosečkách, příklady ze sférické trigonometrie, konstrukce kuželoseček z polár nebo normál, obtížnější úlohy o dvojitřídovém čtyřúhelníku, úlohy z teorie čísel, limity a všechny příklady vyžadující pracnější výpočty (např. z kombinatoriky, důkazy z analytické geometrie, úlohy s integrály, příklady z kruhové inverze aj.). Zde autor správně uvádí, že ve většině těchto úloh jde o látku, která již dávno není v osnovách střední školy, takže žáci ani nemají předpoklady k jejich řešení.

Také další ročníky *Rozhledů*, i nynější, si musí klást otázku, zda úlohy nemají nikde přesahovat školskou látku. V souhlase s A. HÝŠKOU musíme i nyní uznat, že není účelné nepřekročit nikdy rámec školy. Nebylo by sice vhodné rozšiřovat znalosti studentů na teorii potřebnou k řešení všech těchto málo oblíbených úloh, ale některé partie z nich by opravdu stály za studium. Znalosti by se tu neměly získávat rozsáhlé (a přitom povrchní), ale raději pouze základní pro určitou disciplínu, které by však šly také do hloubky, takže by zajistily žákovo porozumění pro tuto věc. Z článku citujeme ještě autorův návrh, jak by se tedy měli žáci seznamovat se základy těchto disciplín:

„Navrhují proto, aby v *Rozhledech* vycházela ještě jedna „rubrika“ (takové články ostatně čas od času vycházejí, myslím, že v malé míře), kde by se žáci seznamovali s těmito základy. Takové články by se tiskly také v separátních vydáních, která by se udílela jednotlivým řešitelům (jimž nebyla přiznána některá z hlavních cen) a popř. také jednotlivým zúčastněným ústavům. Tyto články musely by se ovšem čas od času znovu uveřejňovat, při čemž by se vyžilo zkušeností zatím získaných, látka by se probrala z jiného hlediska, jinou metodou apod.“

V porovnání s tímto návrhem můžeme říci, že nynější *Rozhledy* takový cíl rovněž sledují, i když ne formou separátů, ale formou článků, popřípadě sérii článků.

Podívejme se však ještě na pozdější ročníky *Rozhledů*. V posledních letech existence *Rozhledů matematicko-přirodovědeckých* (tj. do ročníku 30) jsou již v úlohách zastoupeny skutečně příklady z látky středoškolské, a to velmi rozmanité: důkazové úlohy z geometrie, nerovnosti, rovnice, goniometrické rovnosti, konstruktivní úlohy, příklady na dělitelnost, posloupnosti, stanovení geometrických míst bodů, úlohy na maxima a minima i příklady z počtu pravděpodobnosti.

Počet zadávaných příkladů i způsob udílení knižních cen se zachoval stejný až do 30. ročníku.

V následujících čtyřech ročnících — jak jsme se už zmínili — se úlohy o ceny nevyskytovaly. Teprve od 35. ročníku uveřejňují *Rozhledy matematicko-fyzikální* opět úlohy. V souhlase s HÝŠKOVÝM kritickým článkem, o němž jsem se tak podrobně zmínili, je rozdělení cen nyní upraveno podle kategorií postupných ročníků.

V ročnících 35—37 byly uveřejňovány pohromadě úlohy z matematiky a fyziky v počtu asi 26, od 38. ročníku jsou úlohy opět rozděleny na příklady z matematiky, fyziky a deskriptivní geometrie.

Povšimneme si ještě v jednotlivých ročnících řešitelů, kteří získali první cenu: 1. ročník (1921/22): J. MIKSCH, Fr. L. RIEGER, V. SKALICKÝ, K. SÝKORA; 2. ročník (1922/23): R. DOHNÁLEK, Vl. KNICHAL, Ot. MIKSCH; 3. ročník (1923/24): K. HRUŠA, J. JEŽEK, Vl. KNICHAL (rovněž 1. cena z fyziky a deskriptivní geometrie), J. KOROUS, J. PAJER; 4. ročník (1924/25): Š. FURKA, O. HÁJÍČEK, J. MÍCHAL, K. SEMERÁD, Zd. VYČICHLOVÁ; 5. ročník (1925/26): J. BREJCHA, A. NOSEK, F. ŠAMONIL, L. ŠPAČEK; 6. ročník (1926/27): V. ČERNOHORSKÝ, O. FREIBERG, F. ŠAMONIL; 7. ročník (1927/28): R. BAUMANN, V. ČERMÁK, J. FLEISCHMANN, J. SKOTNICKÝ; 8. ročník (1928/29): R. BAUMANN, V. HÁJÍČEK, J. IMLAUT; 9. ročník (1929/30): F. PROCHÁZKA, J. SEITZ, F. SRNKA; 10. ročník (1930/31): L. FREIBAUER, J. NEKOLNÝ, Š. SCHWARZ; 11. ročník (1931/32): J. KAZIMOUR; 12. ročník

(1932/33): J. KAZIMOUR; 13. ročník (1933/34): J. JÍRA; 14. ročník (1934/35): M. BAUMANN, A. KNÖPFELMACHER; 15. ročník (1935/36): ZD. LIŠKA; 16. ročník (1936/37): ZD. LIŠKA; 17. ročník (1937/38): Old. SATRAPA; 18. ročník (1938/39): R. RIEMER; 19. ročník (1939/40): E. SLAVÍČEK; 20. ročník (1940/41): Q. KOČENT, J. SCHWARZ; 21. ročník (1941/42): M. LOKAJÍČEK (současně zvláštní cena a první cena z fyziky); 22. ročník (1942/43): Zb. NÁDENÍK (současně zvláštní cena a druhá cena z fyziky); 23. ročník (1943/44): Zb. NÁDENÍK (současně zvláštní cena); 24. ročník (1944/45): M. FIEDLER (zvláštní cena Zb. NÁDENÍK); 25. ročník (1945/46): L. GOERTNER; 26. ročník (1946/47): ZD. CEPLECHA; 27. ročník (1947/48): ZD. CEPLECHA; 28. ročník (1948/49): V. OVESNÝ; 29. ročník (1949/50): K. KARTÁK; 30. ročník (1950/51): VI. BRČÍK a VI. DLAB (dělí se o první a druhou cenu). V 35. ročníku (1957) byli odměněni 3 řešitelé z 11. tř., po jednom z 10. a 9. tř. a jeden řešitel z odborné školy; v 36. ročníku 5 řešitelů z 11. tř., 3 z 10. tř. a jeden nestudent. Řešení úloh z 37. ročníku (1959) byla přesunuta až do ročníku 38 (1959/60). Tyto poslední ročníky naši čtenáři jistě již sledovali.

Nakonec chceme uvést ještě několik jmen autorů úloh, s kterými jsme se při sledování rubriky *Úlohy o ceny* nejčastěji setkávali. Bude však zajímavé, když dříve připojíme namátkou ještě jména některých řešitelů úloh z doby *Časopisu a Přílohy*; tak se tedy mezi řešiteli objevují např. B. MATAS (1. cena), K. ČUPR, Fr. GRANÁT, V. SUKDOL, Q. VETTER (r. 1900), V. CHARFREITAG (1. cena v r. 1904) a jiní.

V době *Rozhledů* se mezi řešiteli vyskytují tato jména: Fr. VYČICHLO, (2. cena v r. 1923), St. HORÁK, J. KOROUS, J. BĚLÝ, B. HAVELKA, Fr. KAHUDA (cena z fondu J. Mareše v r. 1929), Š. SCHWARZ (2. cena v r. 1932), M. ŠEJVL, Fr. SRNKA, J. METELKA (2. cena v roce 1931), A. KOTZIG, V. ALDA, Al. APFELBECK, J. SEDLÁČEK, J. KURZWEIL, J. FUKA, A. ŠVEC.

Mnohá z těchto jmen známe dnes jako jména autorů vědeckých prací z matematiky, mnozí jsou profesory a docenty vysokých škol.

Ale je také zajímavé, jak mnohá z těchto jmen se přesunula do seznamu autorů matematických úloh v *Rozhledech*; všimněte si v následujícím seznamu sámi: T. AUGUSTIN, P. BARTOŠ, A. BEZLOJA, J. BÍLEK, Fr. BOUCHAL, J. BREJCHA, O. BUCHTA, F. DUCHEK, J. DVOŘÁČEK, J. DVOŘÁK, B. FIALA, J. FLEISSIG, J. FRÁNA, J. GLIVICKÝ, M. HAAS, B. HACAR, V. HAVEL, B. HAVELKA, K. HAVLÍČEK, J. HOLUBÁŘ, St. HORÁK, K. HRUŠA, V. HRUŠKA, A. HYŠKA, V. CHARFREITAG, L. KLÍR, VI. KNICHAL, A. KNÖPFELMACHER, B. KOCICH, O. KODL, Č. KOHLMANN, J. KOTÍK, K. KOUTSKÝ, J. KREJZLÍK, J. KROUPA, M. KRUML, J. LANGR, K. LERL, R. MAREK, M. MENŠÍK, J. PÁLENÍČEK, E. PEŠINA, R. PISKA, J. PITHART, ZD. PÍRKO, A. PLESKOT, St. PLICKA, V. POSPÍŠIL, J. ROHÁČEK, VI. RYŠAVÝ, E. ŘÍMAN, J. SEDLÁČEK, A. SEIDLER, J. SEITZ, O. SETZER, Š. SCHWARZ, J. SKOLIL, B. STAROSTA, M. ŠEJVL, V. ŠINDELÁŘ, J. ŠIROKÝ, V. ŠRÁMEK, J. ŠUSTR, St. TEPLÝ, L. TRLIFAJ, Fr. TVRDÝ, A. URBAN, F. VESELÝ, V. VESELÝ, V. VILÍMEK, V. VODIČKA, Fr. VYČICHLO, J. VYŠÍN, A. ZAHRÁDKA, M. ZEDEK, J. ZIERIS, A. ŽDÍMAL.

V tomto článku jsme nemohli vyčerpat všechny zajímavosti a podat úplný rozbor všech dosa-
vadních ročníků *Rozhledů*. Tak např. jsme zde nehodnotili mezinárodní ohlas tohoto časopisu, ačkoliv právě v posledních letech se o práci *Rozhledů* zajímala řada zahraničních matematiků a metodiků. Sovětské čtenáře podrobně informoval J. M. GAJDUK v časopise *Математика в школе*; obdobné zhodnocení přinesl též německý časopis *Archimedes*, jehož redaktorem je F. DENK.

Z rozboru, který jsme zde podali, však jistě vyplývá, že Jednota vykonávala prostřednictvím *Rozhledů* mezi naším studentstvem velmi záslušnou práci. Doufáme, že i v dalších desetiletích přispěje tento časopis k výchově nových nadaných matematiků a fyziků.

Iva a Jiří Rohlíčkovi